

เทศน์เช้า วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ธรรมะอยู่กับตัวเรา สรรพสิ่งอยู่กับเรา แต่เรามองข้าม เรามองข้ามไป เรามองข้ามตัวเรา เรามองข้ามชีวิตเรา เราต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต แต่เรามองข้ามชีวิตไป บอกว่าประสบความสำเร็จในชีวิตคือวัตถุ คือสิ่งโลกธรรม ๘ สิ่งที่สรรเสริญ นินทา อยากให้ สรรเสริญ มีลาภ มียศ มีสรรเสริญ นี่เราอยากได้สมบัติอย่างนั้น แล้วเรามองข้ามชีวิตไปไง ถ้าเรามองข้ามชีวิตไป เรามองข้ามสิ่งที่ว่าป็นธรรมอยู่ในหัวใจของเรา

สิ่งที่เป็นธรรมในหัวใจของเรา เห็นไหม ถ้าเราหิวกระหาย เราขออาหารมือเดียว เรากิน แล้วเราก็อิ่ม เพราะอาหารมือเดียวนะ ชีวิตก็เหมือนกัน ความรู้สึกก็เหมือนกัน เวลามันหิว กระหาย มันทุกข์มันยากของมัน มันต้องการสัจธรรม ต้องการธรรมะ แต่มันไม่ต้องการหรือสิ่งที่ป็นวัตถุ วัตถุนี่ป็นสมบัติสาธารณะนะ คุณ่าวสิ เขาปลูกข้าวหมูนเวียนซ้าแล้วซ้าเล่า อาหารมัน ก็มีของมันอย่างนั้นแหละ มันอยู่ที่การบริหารจัดการ อยู่ที่การเขาทำเกษตรกรรมของเขา มันก็ได้ อาหารสิ่งนั้นมา

บุญกุศล เราไปทำบุญกุศลของเรา เห็นไหม เราเสียสละบุญกุศลของเราเพื่ออะไร? เพื่อ ฟีกหัด ทาน ศีล ภาวนา ถ้าเราไม่มีการเสียสละทาน เราว่ามือเราสกปรก เราก็บอกเราจะหยิบจับ สิ่งใดที่เป็นวัตถุที่มันสะอาดมันเป็นไปไม่ได้ มือเราต้องสะอาดก่อน คุณิเวลาใช้หัด เขาบอกว่า ต้องล้างมือ ต้องกินร้อน ต้องต่างๆ เพื่อไม่ให้เชื้อโรคมันเข้ามาในร่างกายเรา จิตใจก็เหมือนกัน ถ้ามันยังไม่ป็นสาธารณะ มันยังเห็นแก่ตัวอยู่ เขาให้ฟีกหัดในการเสียสละทาน แล้วก็มิศีลคือ ความปกติของใจ

ทาน ศีล ภาวนา ถ้ามีศีลของมัน เห็นไหม นี่คือการฟีกหัดนะ นี่คือการฟีกหัด นี่ป็น ประโยชน์กับใคร? ป็นประโยชน์กับจิตดวงนี้ จิตดวงนี้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา พบ พุทธศาสนา ศาสนาสอนถึงประเพณีวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมคือทาน ศีล ภาวนา เราทำ ทานกัน อันนี้มันป็นสภาวะแวดล้อม มันป็นเรื่องวัฒนธรรม วัฒนธรรมทำให้สังคมมันเย็นป็น

ถ้าอาหารของใจ นี่การเสียดทาน การเสียดสัมนเป็นอาหารของใจ ถ้ามันได้เสียดสออก มือมันมีความสกปรก มันได้ชำระล้างมันก็สะอาดขึ้นมาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มือมันก็สะอาดขึ้นไป แต่มือนี้ไม่ได้จับต้องสิ่งใดเลยมันก็มีเหงื่อมีไคลของมันออกมา มันก็มีความสกปรกโดยตัวมันเองอยู่แล้ว

ใจ ใจถ้ามันมีสิ่งที่เป็นความหนักหน่วงของใจเราก็พยายามสละมัน ฝึกหัดด้วยการสละทานก็เพื่อการเสียดสความตระหนี่ถี่เหนียว ถ้าความตระหนี่ถี่เหนียวเพื่อให้จิตใจมันเป็นสาธารณะ จิตใจมันเห็นแล้วมันทำได้นะ ถ้าจิตใจของเรามันตระหนี่ถี่เหนียว จิตใจที่มันไม่เห็นประโยชน์สาธารณะเลยมันจะเห็นแก่ตัวของมัน สิ่งใดมันไม่ยอมทั้งนั้นแหละ อะไรรูถูกไปหมด เขาผิดทั้งนั้นแหละ เราถูกไปหมด

แต่ถ้าพอจิตใจมันมีการเสียดส มีเริ่มชำระล้างขึ้นมา เห็นไหม มือมันสกปรกมันก็มีกลิ่นเหม็น เวลาเมื่อมันสะอาดขึ้นมา กลิ่นเหม็นมันก็จะจางลง แล้วมันก็มีความสะอาดมากขึ้น จิตใจถ้ามันมีการเสียดส จิตใจที่เป็นสาธารณะนะ มันเห็นการกระทำ เห็นเขาเบียดเบียนกัน เห็นเขาแย่งชิงดีชิงเด่นกันมันเศร้าใจนะ มันเศร้าใจว่าสังคมที่มันเดือดร้อนกันเพราะเหตุนี้

นี่เขาทำกันแบบนี้ พอเขาทำแบบนี้เราจะไม่ทำแบบเขา มันเห็นใจ แต่มันไม่เห็นนะ นี่คือหน้าที่การงาน นี่คือการกระทำของเรา แต่พอมันเห็นเข้ามานะ มันรู้ของมันนะทำไมมันไม่เห็นล่ะ? เมื่อก่อนมันก็มองทำไมมันไม่เห็นล่ะ? มันไม่เห็นเพราะจิตใจมันยังเห็นแก่ตัว จิตใจมันยังมีคบอด แต่จิตใจมันเริ่มดีขึ้นมันเห็นนะ มันเห็นแล้วมันเศร้าใจ แต่มันเศร้าใจมันเรื่องของเขา ถ้าเรื่องของเขา นี่ใจธรรมะเป็นธรรมชาติ มันเป็นธรรมใหม่? มันเตือนเราใหม่? มันบอกเราใหม่? มันบอกเราแล้วนะว่าการทำอย่างนี้มันไม่ดี เราจะไม่ทำแบบนี้ ไม่ทำแบบนี้เราก็ไม่ทันคนสิ เราก็เป็นผู้เสียเปรียบคนสิ

นี่ทางโลก เห็นไหม หลวงตาท่านบอกว่า “ถ้าพูดถึงทางโลก พูดถึงความโง่งมแต่คุณท่านโง่งมมาก คือท่านไม่หาผลประโยชน์ทางโลกเลย” สิ่งใดได้มาท่านเสียดสเพื่อประโยชน์ทั้งนั้นแหละ เพื่อประโยชน์กับโลก ทางโลกท่านเสียดส ท่านบอกทางโลกท่านโง่งมแต่คุณท่านมาก คือท่านไม่แสวงหาลาภ ไม่แสวงหาชื่อเสียงสักการะ ท่านไม่ต้องการใดๆทั้งสิ้น นี่เขาว่าโง่งม

แต่ถ้าทางธรรมล่ะ? ทางธรรมเราฉลาดมาก เพราะเมื่อมันสะอาดขึ้นเรื่อยๆ มันจะไม่มีกลิ่นเหม็นของมัน มือของเราติดตัวเรานะ กลิ่นมันก็เข้าจมูกเรานะ จิตใจของเราถ้ามันหมักหมม

มันบีบคั้นหัวใจของเรา เราทุกข์นะ แต่ถ้าจิตใจเราสะอาดบริสุทธิ์ขึ้นมา จิตใจเราเริ่มสละ เริ่มเสียดสละ เริ่มสลัดทิ้งมันไป จิตใจเราเริ่มเบาลงนะ เห็นไหม

นี่ถ้าทางโลกเราโง่มาก โง่เพราะเราไม่หาสิ่งใดที่เป็นความหนักหน่วงมากด่วงหัวใจ แต่ถ้าเป็นความฉลาด เป็นธรรมๆ สิ่งใดเป็นธรรมเราฉลาดมาก เราฉลาดมากเพราะเราจะรักษาใจของเรา เราจะรักษาให้มันสะอาดขึ้นมา ถ้าเรารักษาใจของเรา มือที่มันสะอาดขึ้นมากลื่นเหมือนมันก็เบาลง นี่ความสะอาดบริสุทธิ์มันก็ดีขึ้น

นี่ก็เหมือนกัน เรามองเห็นภาพอย่างนั้นเราก็มาสอนใจเรา นี่ธรรมะเป็นธรรมชาติ แต่จิตใจมันฉลาดด้วยไหมล่ะ? ถ้ามันไม่ฉลาดมันจะไปทำลายธรรมชาตินั้น มันจะตัดดวงธรรมชาตินั้นเป็นของมัน แต่ถ้าจิตใจมันฉลาดขึ้นมาละ ธรรมชาตินั้นมันจะให้ผลกับโลก ธรรมชาตินั้นมันจะทำให้สภาวะฤดูกาล ทำให้การกระทำต่างๆ มันเป็นประโยชน์ขึ้นมา ธรรมชาตินั้นจะให้อาหารเรา ให้สิ่งต่างๆ เรา มันไม่ไปแข่งชิงกับใคร ถ้าจิตใจมันดีมันไม่ไปแข่งชิงกับใคร มันฉลาดของมันขึ้นมา นี่เป็นประโยชน์สาธารณะทั้งหมดเลยนะ

ประโยชน์สาธารณะ เห็นไหม เราทำงานที่ไหน? เราต้องมีสถานที่ทำงานใช่ไหม? เวลาเราจะฆ่ากิเลส กิเลสอยู่ที่ไหน? นี่กิเลสอยู่ที่ไหน? เวลาความคิดมันเกิดมันเกิดมาจากไหน? เวลาอารมณ์ที่มันมีความกระทบรุนแรงมันมาจากไหน? มันก็มาจากจิต มันมาจากไหนล่ะ? ความคิดมาจากไหน? มันลอยมาจากฟ้าหรือ? ความคิดใครยังเข้ามาให้เรา? ใครเอาความคิดยึดเหยียดในหัวใจของเรา ใครทำลายหัวใจของเรา? ไม่มี มันคิดขึ้นมาจากใจของเรา

ถ้ามันคิดมาจากใจของเรานะ ทำไมมันคิดล่ะ? เห็นไหม ถ้าเรามีปัญญาขึ้นมา เราก็บอกว่าต่อไปนี่เราจะหาประโยชน์กับตัวเราเองแล้ว เราหาประโยชน์มากับชาติตระกูลของเรา เราหาประโยชน์มากับโลกก็พอสมควรแล้ว เราจะหาประโยชน์ของเรานะ เราจะเริ่มมีคำบริกรรม พุทธานุสติระถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

นี่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แก้วสารพัดนึก เราจะนึกถึงแก้วสารพัดนึก เห็นไหม พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ให้รวมลงอยู่ที่ใจของเรา พุทโธ พุทโธ พุทโธ เราจะไม่คิดเรื่องอื่นแล้ว เพราะคิดเรื่องอื่นแล้วมีแต่ความทุกข์ความยากมาตลอดเลย ถ้าจิตใจมันเห็นประโยชน์มันทำนะ ถ้าจิตใจไม่เห็นประโยชน์นะ อะไรก็พุทโธ อะไรก็พุทโธ โอ๊ย น่าเบื่อหน่าย พุทโธไม่มีประโยชน์อะไรเลย

เพราะมันโง่! เพราะมันไม่รู้จักประโยชน์ มันไม่เห็นว่าการเป็นประโยชน์กับมัน มันก็โง่ของมันอยู่วันยังค่ำแหละ แต่ถ้าคนมันฉลาดขึ้นมา เราคิดสิ่งใด นี่มีมันจะสกปรกขนาดนี้ ก็ยังจะให้มันสกปรกมากขึ้นไปอีก มีมันทุกข์ มันเหม็นขนาดนี้ก็จะให้มันเหม็นมากขึ้นไปอีก จิตใจความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้มันเหยียบย่ำหัวใจก็อยากให้มันเหยียบย่ำมากขึ้นไปอีก แล้วก็บอกว่า “เกิดมาเป็นชาวพุทธนะ ทำบุญก็เยอะเยอะนะ ทำบุญทุกวันทุกวัน ทำไมมันทุกข์ขนาดนี้?”

มันทุกข์เพราะค้นหาข้อค้นหานะ เวลามันเรื่องหยาบๆ เวลาจิตใจเราหยาบเราก็ไม่เห็นหรอก คนทำดี ทำชั่ว เราอยากทำแบบนั้น แต่พอจิตใจเราเริ่มดีขึ้น โอ้โฮ อย่างนั้นผิด อย่างนั้นไม่ดี มันพัฒนาขึ้นแล้ว แต่ถ้าจิตใจละเอียดขึ้นไปนะ นี่ไงเพราะเราจับของร้อน เพราะเราคิดแต่เรื่องโลก มันถึงได้ทุกข์ไง

ถ้าเราคิดถึงพระพุทธเจ้านะ พุทธโธ พุทธธานุสติ ระลึกถึงพุทธโธ พุทธโธ เราระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคุณิท่านมีเมตตา ท่านเสียสละเสียสละทั้งครอบครัว เสียสละทั้งสถานะกษัตริย์ เสียสละทุกอย่างเลยเพื่อมาค้นคว้าหาสัจธรรมอันนี้ แล้วสัจธรรมอันนี้เกิดขึ้นมาในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสวยวิมุตติสุข จะสอนใครได้หนอ? สอนใครได้หนอ? เพราะโลกมันโง่หนัก โลกมันจะเอาแต่สมบัติพัฒนา โลกมันไม่รู้จักหรือกรรมเป็นแบบใด แล้วจะสอนมันได้อย่างไร? พูดกับมันก็ไม่รู้เรื่อง

นี่ทางโลกเขามันฉลาด เห็นไหม หลวงตาบอกว่าทางโลกเราโง่หนัก นี่ไงถ้าพระพุทธเจ้าสอนให้เราเสียสละ เขาก็บอกว่าโง่หนัก สอนให้โลกโง่ๆ แล้วโลกมันจะโง่ทำไม? มันฉลาดกันอยู่แล้ว มันหาเงินหาทองกันอยู่ จะให้มันจะโง่ มันจะยอมโง่หรือ?

มันโง่เพราะโง่กรรมะ แต่มันไปฉลาดในกิเลสค้นหาความทะยานอยาก แต่ถ้าเราฝึกหัดของเรา มาวัดมามาเสียสละของเรา ถ้าจิตใจมันพัฒนาขึ้นมา ที่ว่าจะสอนได้อย่างไร? จะสอนได้อย่างไร? แต่ถ้าจิตใจเรามีความรู้ความเห็นขึ้นมา มันอยากได้

คนเรานี้ความร่มเย็นเป็นสุขใครก็อยากได้ ถ้าใครอยากได้นะ นี่ทุกคนจะล่วงพ้นทุกข์ด้วยความเพียร ความเพียร ความวิริยะ ความอดุทธาหะ จะฝึกหัวใจดวงนี้ให้เข้มแข็งขึ้นมา จากหัวใจที่มันสะเปะสะปะ ที่มันไม่เข้าใจสิ่งใดๆ เลย แต่ทฤษฎีมานะจรดฟ้านะ ลันดี ลันแน่ ลันเก่ง ลันประเสริฐ ทฤษฎีมานะมันจรดฟ้า แต่มันเอาแต่ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทับถมตัวมัน แต่

เราเริ่มพุทโธ พุทโธ พุทโธนี่พุทธานุสติ เราระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน แล้วมันตื่นไหมล่ะ? มันเบิกบานไหมล่ะ?

มันหลับไหลไปกับกิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันต้องการสิ่งที่กิเลสมันต้องการ กิเลสมันต้องการสิ่งใดมันก็จับไป มันก็ใช้เป็นความคิด ความคิดก็วิ่งแสวงหา เราก็แสวงหามา ปรนเปรอมัน แสวงหามาปรนเปรอมัน แล้วมันอิ่มพอไหม? มันไม่มีวัน ค้นหาความทะยานอยากถมเท่าไรก็ไม่มีความเต็ม สะสมเข้าไป ให้แสวงหาเข้าไป วันไหนมันจะพอ...ไม่มีทาง แต่ธรรมชาติมันพอ ถ้าธรรมชาติมันพอ เห็นไหม นี่ถ้าเราฝึกหัดของเรา เราจะเสียดสีของเรา เพราะเราฉลาดขึ้น เพราะคนฉลาดขึ้น คนเห็นประโยชน์ขึ้นคนถึงทำได้

นี่ไงมรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด คนที่เขาคิดหยาบๆ เขาก็คิดแต่เรื่องของหยาบๆ แต่คนที่เขาคิดละเอียดขึ้นมาเขาก็จะหาแต่สิ่งที่เป็นคุณงามความดีของเขาขึ้นมา นี่ในความรู้สึกนึกคิดนะ แล้วเวลามันเกิดขึ้นมา นี่คุณุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา เวลาปัญญาเกิดขึ้นก็ไม่รู้เรื่อง ปัญญาที่คือปัญญา ศาสนาพุทธคือศาสนาแห่งปัญญา ฉันทปัญญาเลิศ นั่นแหละ ปัญญาเลิศทั้งนั้นแหละ ปัญญาไปเอาไฟมาใส่ตัวแล้วยังหาว่ามีปัญญาอีกนะ

นี่มันโง่งขนาดนั้น เวลามันคิดกันไปมันเอาแต่สิ่งที่เป็นพิษมาทับถมตัวมัน มันนึกว่ามันเก่ง มันนึกว่ามันมีปัญญา นี่ปัญญาของกิเลสไง แต่ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา มันทำความสะอาดของใจเข้ามาก่อน พอใจมันสงบแล้ว พอมันรู้มันเห็นของมัน มันสะท้อนใจมากนะ เวลามันเห็นกายตามความเป็นจริง กาย เวทนา จิต ธรรม สติปัญญา ๔ โดยความเป็นจริง แต่ในปัจจุบันนี้มันโง่ แล้วก็บอกเห็นกาย รู้กาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม เห็นโดยจินตนาการ เห็นโดยการคาดหมายวาดภาพ นี่สร้างภาพ สร้างขึ้นมา จิตใจมันมหัศจรรย์นัก มันนึกอะไรมันก็รู้มันก็เห็นทั้งนั้นแหละ

ถ้ามันรู้มันเห็นขึ้นมา นี่ไงก็ศึกษามาเป็นแบบนี้ไง ธรรมะก็เป็นอย่างนี้ พุทธพจน์ก็บอกอย่างนี้ทุกที ก็ทำแบบพุทธพจน์ ทำทุกอย่างเหมือนเปี้ยะเลย แต่โง่!

แต่ถ้าคนทำตามความเป็นจริงนะมันจะเป็นสันติภูมิกะ มันจะเป็นปัจเจกัตถ์ ปัจเจกัตถ์มันสะท้อนกิเลส มันสั้นไหวถึงชั่วหัวใจ เวลามันรู้มันเห็นขึ้นมามันสั้นไหวชั่วหัวใจ กิเลสมันอยู่ที่นั่น ถ้ากิเลสอยู่ที่นั่น นี่ไงสติปัญญา ๔ มันเกิดที่นี้ สติปัญญา ๔ มันเกิดเพราะอะไรล่ะ?

สติปัญญา ๔ เห็นใหม่ นี้อริยสัจ ๔ สัจจะมันจะเกิดที่นี่ ถ้าสัจจะมันเกิดขึ้นมากกลางหัวใจ นี่ใจมันไม่เลื่อนลอยหรือ อ้อนี่โลกเรานั้นเลื่อนลอยเกินไป ศาสนานี้มีความจริง แต่กิเลสมันพาเลื่อนลอย แล้วยังปัจจุบันนี้ผู้ที่มีปัญญา บริหารจัดการๆ บริหารจัดการโดยกิเลสไป เอาธรรมะบริหารจัดการ เอาธรรมะมาบริหาร แต่ด้วยกิเลสทั้งนั้น ด้วยตัณหาความทะยานอยากทั้งนั้น

แต่ถ้าความสงบของใจเข้าไป เห็นใหม่ เราทำความสงบของใจเข้ามา อย่าทำให้เลื่อนลอย อย่าคว่นได้ อย่ามั่งง่าย ทำอะไรก็มั่งง่าย เขาบอกว่า “ง่ายๆ ของมันมีอยู่แล้วทำไมต้องไปเคี้ยวร้อน ทำไมต้องทุกข์ยาก?”

ธรรมะอยู่ฝากตาย เพราะเวลาการเกิดและการตายมันมีอำนาจเหนือทุกดวงใจ ทุกชีวิต ต้องตายหมด แล้วเวลากวาวาไป พอกิเลสมันตายแล้วมันไม่มีอะไรตาย มันไม่มีตาย จิตนี้จะไม่ตายอีกแล้ว มันไม่เกิดไม่ตาย เพราะไม่มีแรงขับ นี่ใจมันถึงจะต้องทำความเป็นจริงใจ นี่ถ้ามันทำความเป็นจริงมันจะเป็นความจริงขึ้นมา โอ้วง่ายๆ ง่ายๆ มันเลื่อนลอย ถ้าจะบอกว่าหลอกลวงก็ได้ ลวงกันทั้งนั้น แต่ถ้าเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าจิตปภาปัญญาเขาจะปฏิบัติได้ง่ายรู้ง่าย ก็ให้มันเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าคนปฏิบัติเป็นความจริงขึ้นมา เหมือนคนทำหน้าที่การทำงานขึ้นมา ถ้าเขามีเงิน มีทองขึ้นมาเขาจะทำด้วยความสะดวกสบายของเขา เขาจะทุกข์ยากของเขา

เงินก็คือเงินเหมือนกัน ธรรมก็คือธรรมเหมือนกัน สัจจะก็ต้องเป็นสัจจะอันเดียวกัน จะง่ายจะยากแต่สัจจะเป็นอันเดียวกัน คำมันเหมือนกัน ถ้ามันเป็นธรรมมันต้องเหมือนกัน ถ้าเหมือนกัน ทำไมมันไม่เหมือนกันล่ะ? มันไม่เหมือนกันเพราะคนจะทุกข์ให้มันทุกข์ไปเถอะ นั่นคนเขาไม่มีปัญญา โอ้เรามันมีปัญญาเราไปง่ายๆ กันดีกว่า มันเลยกลายเป็นนิพพานควายไป นอนแช่น้ำเคี้ยวหญ้าเอื้อง เข้าไปเคี้ยวเอื้อง โอ้ย สงบเย็น โอ้ย เย็นๆ มันแช่น้ำอยู่นั่นนะ เพราะมันกินหญ้าแล้วมันก็จะไปแช่น้ำอยู่นั่นนะ แต่ของเรานี้เราทำของเราตามความเป็นจริงของเรา มันจะทุกข์มันจะยากเราไม่ใช่ควาย เราเป็นคน มีปัญญาด้วย เกิดมาพบพุทธศาสนาด้วย แล้วไม่ทำแบบจับจด ให้ทำตามความเป็นจริง

ฉะนั้น ความเลื่อนลอย ว่าวเชือกขาดควบคุมไม่ได้ ควบคุมเหตุการณ์ไม่ได้ เครื่องบินนะ ถ้าเสียการควบคุมมันโหม่งโลก จิตใจไม่มีสติไม่มีปัญญาควบคุมมัน มันจะเป็นมรรคขึ้นมาได้อย่างไร? นี่แล้วบอกจัดการๆ กิเลสจัดการยังไม่รู้ตัว ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาใครจะดูแลมัน ใครจะจัดการมัน นั่นถึงว่ามันไม่เลื่อนลอย ทำให้เป็นจริงนะ

“เราจะล่องฟันทุกข์ด้วยความเพียรของเรา” เอวัง